O‘ZBEKISTONDA INFLYATSIYA VA AHOLI XARID QOBILIYATI O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIK: 2019–2026-YILLAR TAHLILI

Shakirova Nigora Axralovna
Tashkent State University of Economics
PhD Associate Professor, Department of Statistics
Phone: +99894-364-00-50
E-mail:shakirova0130@gmail.com
ORCID:https://orcid.org/0009-0006-5025-4764
Xudoyqulov Quvonchbek O’tkirovich
Toshkent Davlat Iqtisodiyot universiteti
Moliya va moliyaviy texnologiyalar fakulteti talabasi
Tel: +998 88 766 10 03
E-mail:quvonchbek007@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada O‘zbekistonda 2019–2026-yillar davomida inflyatsiya dinamikasi va uning aholi xarid qobiliyatiga ta’siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda Markaziy bank hamda Milliy statistika qo‘mitasining ochiq ma’lumotlari, normativ-huquqiy hujjatlar, Xalqaro valyuta jamg‘armasi materiallari va ilmiy maqolalardan foydalanildi. Metodologik asos sifatida dinamik qatorlar tahlili, qiyosiy tahlil, indeks usuli, real daromadni hisoblash va tavsifiy statistik yondashuv tanlandi. 2026-yil sentabrida yillik inflyatsiya 6,4 foiz, bazaviy inflyatsiya 5,5 foiz bo‘lgani narxlar o‘sishi sekinlashayotganini, biroq 5 foizlik o‘rta muddatli maqsadga erishish uchun qo‘shimcha choralar zarurligini ko‘rsatadi. Maqolada rasmiy inflyatsiya ko‘rsatkichi va uy xo‘jaliklari sezadigan “shaxsiy inflyatsiya” o‘rtasidagi farq, daromadlar o‘sishining narxlar o‘zgarishiga nisbatan yetarliligi hamda siyosat choralarining taqsimotga ta’siri muhokama qilinadi. Yakunda pul-kredit siyosati, raqobat, ijtimoiy himoya va statistik ochiqlik bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: *inflyatsiya, xarid qobiliyati, iste’mol narxlari indeksi, real daromad, pul-kredit siyosati, inflyatsion kutilmalar, O‘zbekiston.*

Аннотация

В статье анализируется взаимосвязь между инфляцией и покупательной способностью населения Узбекистана в 2019–2026 годах. Использованы открытые данные Центрального банка и Национального комитета по статистике, нормативно-правовые документы, материалы Международного валютного фонда и научные публикации. Методология включает анализ временных рядов, сравнительный и индексный методы, расчёт реального дохода и описательную статистику. В сентябре 2026 года годовая инфляция составила 6,4%, а базовая инфляция — 5,5%, что указывает на замедление роста цен, но также подчёркивает необходимость дальнейшего сближения с целевым уровнем 5%. Рассматриваются различия между официальным индексом потребительских цен и субъективно воспринимаемой инфляцией домохозяйств, особенно групп с высокой долей расходов на продукты питания и коммунальные услуги. Предложены меры по укреплению денежно-кредитной политики, развитию конкуренции, адресной социальной поддержке и повышению прозрачности статистики.

Ключевые слова: *инфляция, покупательная способность, индекс потребительских цен, реальные доходы, денежно-кредитная политика, инфляционные ожидания, Узбекистан.*

Abstract

This article examines the relationship between inflation and household purchasing power in Uzbekistan during 2019–2026. It draws on public data from the Central Bank and the National Statistics Committee, legal and policy documents, International Monetary Fund publications, and academic research. The methodology combines time-series review, comparative and index analysis, real-income calculations, and descriptive statistics. In September 2026, annual headline inflation stood at 6.4% and core inflation at 5.5%, indicating a moderation in price growth

while remaining above the medium-term 5% target. The article discusses the gap between official consumer price inflation and households' perceived inflation, particularly among households allocating a large share of expenditure to food and utilities. It concludes with practical recommendations on monetary policy credibility, competition and supply-side measures, targeted social protection, and improved statistical communication.

Keywords: *inflation, purchasing power, consumer price index, real income, monetary policy, inflation expectations, Uzbekistan.*

1. KIRISH

Inflyatsiya makroiqtisodiy barqarorlikning eng muhim ko‘rsatkichlaridan biri bo‘lib, pulning xarid qobiliyati, jamg‘armalar qiymati, biznes rejalari va daromadlar taqsimotiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Narxlar umumiy darajasining uzoq vaqt davomida tez o‘sishi bir xil nominal daromadga sotib olinadigan tovar va xizmatlar miqdorini kamaytiradi. Shu sababli inflyatsiyani pasaytirish faqat pul-kredit siyosatining vazifasi emas; u ishlab chiqarish unumdorligi, bozor raqobati, import xarajatlari, logistika, davlat xarajatlari va aholining inflyatsion kutilmalari bilan ham chambarchas bog‘liq.

O‘zbekistonda narxlar barqarorligini ta’minlash institutsional jihatdan mustahkamlanib bormoqda. Markaziy bankning rasmiy yondashuviga ko‘ra, 2019-yilda qabul qilingan yangi qonunchilik va 2019-yil 18-noyabrdagi PF-5877-son Farmon inflyatsion targetlash rejimiga bosqichma-bosqich o‘tish uchun asos yaratdi; o‘rta muddatli maqsad 5 foiz etib belgilangan. Markaziy bank 2020-yildan inflyatsion targetlash doirasida siyosat yuritmoqda. Ushbu rejimning mohiyati narxlar barqarorligini aniq maqsad bilan bog‘lash, qarorlarni makroiqtisodiy tahlilga tayash va jamoatchilikka tushuntirishdan iborat [1; 2].

Davlat siyosati nuqtayi nazaridan, 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi va keyingi makroiqtisodiy siyosat hujjatlarida barqaror iqtisodiy o‘sish, aholi farovonligini oshirish, kambag‘allikni qisqartirish va bozor mexanizmlarini rivojlantirishga urg‘u berilgan. Bu maqsadlar real xarid

qobiliyatini kuzatishni talab etadi: nominal ish haqi yoki pensiya oshgani o‘z-o‘zidan farovonlik oshganini anglatmaydi; uning narxlar o‘sishidan yuqori yoki past bo‘lishi muhim.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, rasmiy iste’mol narxlari indeksi (INI) mamlakat bo‘yicha o‘rtacha iste’mol savatini aks ettiradi, biroq har bir oilaning xarajatlar tarkibi bir xil emas. Kam daromadli uy xo‘jaliklarida oziq-ovqat va zarur xizmatlar ulushi yuqoriroq bo‘lishi mumkin. Shu sababli rasmiy inflyatsiya pasaygan taqdirda ham ayrim oilalar kundalik xarajatlarda narx bosimini kuchliroq his qilishi ehtimoli mavjud. 2026-yil may oyida chop etilgan O‘zbekiston bo‘yicha “felt inflation” mavzusidagi tadqiqot ham rasmiy va subyektiv inflyatsiya farqini hamda oziq-ovqat xarajatlari ulushining ahamiyatini muhokama qiladi [7].

Maqolaning maqsadi — 2019–2026-yillarda O‘zbekistonda inflyatsiya dinamikasini ko‘rib chiqish, inflyatsiyaning xarid qobiliyatiga ta’sir mexanizmlarini izohlash va siyosat uchun amaliy takliflar ishlab chiqish. Tadqiqot savollari: (1) inflyatsiya dinamikasi qanday o‘zgardi? (2) real xarid qobiliyatini baholashda qaysi ko‘rsatkichlar muhim? (3) inflyatsiya ta’sirini yumshatish uchun qanday choralar samaraliroq bo‘lishi mumkin?

Tadqiqot obyekti — O‘zbekiston iqtisodiyotidagi iste’mol narxlari va uy xo‘jaliklarining xarid qobiliyati. Tadqiqot predmeti — inflyatsiya, nominal daromadlar, real daromadlar hamda pul-kredit va tarkibiy siyosat o‘rtasidagi bog‘liqlik.

2. ADABIYOTLAR TAHLILI

Inflyatsiya va xarid qobiliyati munosabati iqtisodiy nazariyada turli yondashuvlar orqali izohlanadi. Monetaristik yondashuvda uzoq muddatli inflyatsiya pul taklifi va nominal xarajatlar dinamikasi bilan bog‘liq. Biroq zamonaviy iqtisodiyotda inflyatsiya faqat pul massasining o‘zgarishi bilan izohlanmaydi: taklif cheklovlari, valyuta kursi, energiya va oziq-ovqat narxlari, ish haqi dinamikasi, kutilmalar va fiskal siyosat ham muhim rol o‘ynaydi. Shuning

uchun inflyatsiyani tahlil qilishda monetar va nomonetar omillarni birgalikda hisobga olish lozim.

O‘zbekiston tajribasini bevosita o‘rgangan Al Rasasi va Cabezon (2022) inflyatsion targetlashga o‘tishdagi institutsional o‘zgarishlarni va pul-kredit siyosati uzatish mexanizmini tahlil qiladi. Mualliflar 2017–2021-yillarda siyosat doirasi sezilarli yaxshilanganini qayd etib, moliya bozorlarini chuqurlashtirish, Markaziy bank mustaqilligini mustahkamlash va davlatning moliya sektoridagi ulushini kamaytirish zarurligini ta’kidlaydi [3]. Bu xulosalar foiz stavkasi o‘zgarishi tijorat banklari stavkalari va yakuniy talabga qanchalik tez o‘tishi inflyatsiyani boshqarishda muhimligini ko‘rsatadi.

Davlatov, Lentner va Sági (2025) O‘zbekiston bo‘yicha 2016-yil yanvaridan 2025-yil avgustigacha bo‘lgan davrni ARDL modeli yordamida o‘rgangan. Ularning natijalarida pul massasi, valyuta kursi va ishlab chiqaruvchi narxlari indeksi bilan iste’mol narxlari o‘rtasida uzoq muddatli bog‘liqlik aniqlangan; qisqa muddatda foiz stavkasi va valyuta kursining ta’siri ham qayd etilgan. Mualliflar pul massasi va iste’mol narxlari o‘rtasida ikki tomonlama sababiylik mavjudligini bildiradi [4]. Bu maqola uchun muhim metodologik xulosa — inflyatsiyani birgina ko‘rsatkich bilan tushuntirishdan qochish va tashqi hamda ichki omillarni parallel kuzatish.

Markaziy bankning 2025-yil va 2026–2027-yillar uchun pul-kredit siyosati yo‘riqnomasi narxlar tarkibida moslashuvchan va sekin o‘zgaruvchi komponentlar farqini ko‘rib chiqadi. Hujjatda narxlarning katta qismi tez-tez qayta ko‘rib chiqilishi inflyatsiya bosimini kuchaytirishi, kutilmalarni barqarorlashtirish uchun ochiq kommunikatsiya, barqaror ta’minot va raqobat muhimligi ta’kidlanadi [5]. Demak, foiz stavkasi vositasi zarur bo‘lsa-da, taklifni kengaytiruvchi choralar bilan to‘ldirilishi kerak.

Xalqaro valyuta jamg‘armasining 2026-yilgi IV modda maslahatlashuvi O‘zbekiston iqtisodiyotining 2025-yilda 7,7 foiz o‘sgani va 2026-yilning birinchi choragida yillik o‘sish 8,7 foiz bo‘lganini qayd etadi. Shu bilan birga, ichki talabning yuqoriligi inflyatsiya bosimini saqlab qolishi mumkinligi va pul-kredit siyosati

narxlar barqarorligiga qat'iy yo'naltirilishi kerakligi bildirilgan [6]. Bu o'sish va inflyatsiya o'rtasida muvozanatni saqlash muhimligini ko'rsatadi.

Mahalliy ilmiy muhokamalarda "seziladigan inflyatsiya" tushunchasi alohida ahamiyat kasb etadi. Bazarov (2026) oziq-ovqat va kommunal xizmatlarning uy xo'jaligi byudjetidagi ulushi rasmiy INI bilan shaxsiy tajriba o'rtasida farq paydo qilishi mumkinligini tahlil qiladi [7]. Mazkur yondashuv xarid qobiliyatini faqat milliy o'rtacha indeks bilan emas, daromad guruhlari va iste'mol savatlari kesimida ham o'rganish zarurligini asoslaydi.

Xalqaro adabiyotlarning umumiy xulosasi shuki, narxlar barqarorligi uzoq muddatli rejalashtirish va jamg'armalar qiymatini saqlash uchun muhim, biroq pul-kredit siyosati kechikish bilan ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli inflyatsiyani pasaytirish jarayonida fiskal intizom, raqobatni kuchaytirish, import va logistika kanallarini yaxshilash hamda zaif guruhlarni manzilli qo'llab-quvvatlash birgalikda amalga oshirilishi lozim.

3. TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot ochiq ikkilamchi ma'lumotlarga asoslangan tavsifiy va qiyosiy tahlildir. Asosiy manbalar: O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining inflyatsiya ko'rsatkichlari va pul-kredit siyosati hujjatlari, Milliy statistika qo'mitasining iste'mol narxlari indeksi bo'yicha ma'lumotlari, Xalqaro valyuta jamg'armasi hisobotlari va ilmiy maqolalar. Ma'lumotlar 2026-yil 23-oktabrgacha ochiq e'lon qilingan materiallar doirasida ko'rib chiqildi.

Birinchi usul — dinamik qatorlar tahlili. U yillik inflyatsiya ko'rsatkichlarining vaqt bo'yicha o'zgarishini ko'rsatadi. Ikkinchi usul — qiyosiy tahlil: 2025-yilning mos oylari bilan 2026-yil ko'rsatkichlari solishtiriladi. Uchinchi usul — real daromad indeksini hisoblash. Agar nominal daromad indeksi D, narxlar indeksi P bo'lsa, real daromad indeksi quyidagicha aniqlanadi:

Real daromad indeksi = (Nominal daromad indeksi / Iste'mol narxlari indeksi) × 100.

Masalan, nominal daromad 10 foiz oshib, iste'mol narxlari 7 foiz ko'tarilsa, real daromad indeksi taxminan 102,8 ni tashkil etadi: 1,10 / 1,07 × 100 = 102,8. Bu real xarid qobiliyati qariyb 2,8 foiz oshganini anglatadi. Aksincha, nominal daromad 5 foiz, narxlar 8 foiz oshsa, real daromad indeksi 97,2 atrofida bo'ladi va xarid qobiliyati kamayadi. Ushbu misollar metodni tushuntirish uchun keltirilgan, O'zbekistonning kuzatilgan daromad statistikasi sifatida talqin qilinmasligi kerak.

To'rtinchi usul — tarkibiy izoh: oziq-ovqat, kommunal xizmatlar, transport va boshqa tovar-xizmatlar ulushining turli oilalarda farq qilishi tahlil qilinadi. Beshinchi usul — siyosiy choralarni institutsional tahlil qilish: inflyatsion targetlash, fiskal siyosat, raqobat va manzilli yordamning bir-birini to'ldirishi baholanadi.

Tadqiqotning cheklovlari ham mavjud. Birinchidan, maqola individual uy xo'jaliklari bo'yicha mikro-ma'lumotlar yoki maxsus so'rovnoma asosida ekonometrik sababiy ta'sirni hisoblamaydi. Ikkinchidan, 2026-yilning to'liq yillik natijalari 23-oktabr holatida hali mavjud emas; shu sababli yil bo'yicha yakuniy xulosa emas, eng so'nggi oylik ma'lumotlar va rasmiy prognozlar ishlatiladi. Uchinchidan, real daromadni to'liq baholash uchun ish haqi, pensiya, nafaqa, o'zini o'zi band qilish daromadi va uy xo'jaligi tarkibini birgalikda o'rganish zarur.

4. NATIJALAR VA MUHOKAMA

4.1. Inflyatsiya dinamikasi

Markaziy bankning 2026-yil oktabr oyida yangilangan ko'rsatkichlarida 2025-yil sentabridagi yillik inflyatsiya 8,0 foiz bo'lgan bo'lsa, 2026-yil sentabrida 6,4 foizga tushgani ko'rinadi. Bu bir yil ichida yillik ko'rsatkich 1,6 foiz punktga pasayganini bildiradi. Shu bilan birga, oylik inflyatsiya 2026-yil iyulida -0,2 foiz, avgustida 0,2 foiz va sentabrida 0,7 foiz bo'lgan. Oylik ko'rsatkichlar mavsumiy va vaqtinchalik omillarga sezgir bo'lgani sababli ularni yillik inflyatsiya bilan aralashtirmaslik kerak [8].

Davr	Oylik umumiy inflyatsiya, %	Yillik umumiy inflyatsiya, %	Yillik bazaviy inflyatsiya, %
2025-yil sentabr	0,6	8,0	7,1
2025-yil dekabr	0,9	7,3	5,8
2026-yil yanvar	0,7	7,2	6,0

2026-yil mart	0,6	7,1	5,7
2026-yil aprel	0,6	7,0	5,6
2026-yil iyun	0,6	6,4	5,7
2026-yil iyul	-0,2	6,4	5,6
2026-yil avgust	0,2	6,2	5,5
2026-yil sentabr	0,7	6,4	5,5

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining yillik va oylik inflyatsiya ko‘rsatkichlari [8]. Jadvaldagi raqamlar rasmiy sahifadagi ma’lumotlardan jamlandi.

Jadvaldan ikki xulosa kelib chiqadi. Birinchidan, 2025-yil sentabridan 2026-yil sentabrigacha yillik inflyatsiya sekinlashgan. Ikkinchidan, 2026-yil yozining oxirida yillik inflyatsiya 6,2–6,4 foiz oralig‘ida tebrangan, bazaviy inflyatsiya esa 5,5–5,6 foiz atrofida bo‘lgan. Bazaviy inflyatsiya umumiy indeksdagi ayrim o‘zgaruvchan elementlarni chetga chiqarib, narx bosimining nisbatan barqaror qismini tushunishga yordam beradi. Biroq bazaviy inflyatsiyaning pasayishi har bir mahsulot arzonlashganini anglatmaydi; narxlar o‘sish sur’ati sekinlashishi bilan narxlarning avvalgi darajaga qaytishi bir xil hodisa emas.

2026-yil sentabrida yillik inflyatsiyaning 6,4 foiz bo‘lishi 5 foizlik o‘rta muddatli maqsaddan yuqoriligicha qolayotganini anglatadi. Shu bois siyosatni baholashda faqat bir oylik pasayishga emas, ketma-ket oylar davomida umumiy va bazaviy inflyatsiyaning yo‘nalishiga, kutilmalarga hamda xizmatlar va oziq-ovqat narxlariga e’tibor qaratish lozim.

4.2. Rasmiy inflyatsiya va aholi sezadigan inflyatsiya

Iste’mol narxlari indeksi vakillik qiluvchi iste’mol savati asosida hisoblanadi. Biroq har bir oilaning xarajatlari daromadi, hududi, oila a’zolari soni, transportga ehtiyoji, uy-joy turi va oziq-ovqat xarajatlari ulushiga qarab farqlanadi. Agar muayyan oilaning oziq-ovqat xarajatlari ulushi rasmiy savatdagidan yuqori bo‘lsa va aynan oziq-ovqat narxlari tez o‘ssa, oila o‘zining “shaxsiy inflyatsiyasi”ni rasmiy ko‘rsatkichdan yuqori his qilishi mumkin.

Bu farq statistik xato degani emas. INI mamlakat bo‘yicha o‘rtacha narx o‘zgarishini ko‘rsatadi, individual inflyatsiya esa iste’mol tarkibiga bog‘liq. Shu sababli davlat idoralari rasmiy indeks bilan bir qatorda oziq-ovqat, uy-joy va

kommunal xizmatlar, transport va hududlar kesimidagi narxlar dinamikasini sodda tilda izohlashi kerak. Bunday kommunikatsiya aholining iqtisodiy qarorlar qabul qilishiga va siyosatga ishonchga yordam beradi.

Daromad guruhlari kesimidagi tahlil ayniqsa muhim. Kam daromadli oilalarda zaruriy iste'mol xarajatlari ulushi yuqori bo'lishi ehtimoli sababli, narxlarning bir xil o'sishi ularga nisbatan og'irroq ta'sir qilishi mumkin. Shu sababli inflyatsiyaga qarshi siyosat umumiy narx barqarorligini ko'zlagan holda, ehtiyojmand oilalarni vaqtinchalik va manzilli qo'llab-quvvatlash bilan birga olib borilishi kerak. Umumiy narxlarni sun'iy ushlab turish esa taqchillik, yashirin bozor va ishlab chiqaruvchi rag'batining pasayishi kabi xavflarni yuzaga keltirishi mumkin.

4.3. Real xarid qobiliyatini o'lchash

Xarid qobiliyati — daromad evaziga sotib olish mumkin bo'lgan tovar va xizmatlar hajmi. Uning eng sodda ko'rsatkichi real daromad bo'lib, nominal daromad narxlar indeksiga nisbatan baholanadi. Nominal maoshning o'sishi narxlar o'sishidan yuqori bo'lsa, boshqa shartlar o'zgarmaganda real xarid qobiliyati oshadi; aksincha, narxlar tezroq o'ssa, real daromad kamayadi.

Ssenariy	Nominal daromad o'sishi	Narxlar o'sishi	Real daromad indeksi (taxminan)	Talqin
A	10%	7%	102,8	Xarid qobiliyati 2,8% oshadi
B	5%	8%	97,2	Xarid qobiliyati 2,8% kamayadi
C	7%	7%	100,0	Xarid qobiliyati deyarli o'zgarmaydi

Izoh: ssenariylar matematik misol bo'lib, real statistik kuzatuv emas. Hisoblashda real daromad indeksi = (1 + nominal o'sish) / (1 + narxlar o'sishi) × 100 formulasi qo'llanildi.

Jadval shuni ko'rsatadiki, nominal daromadning o'sishi yakka holda farovonlikni baholash uchun yetarli emas. Masalan, ish haqi 10 foiz oshgan bo'lsa ham, uy xo'jaligining o'ziga muhim bo'lgan xarajatlari bundan tezroq o'sgan bo'lsa, oila kundalik hayotda farovonlik yaxshilanganini sezmasligi mumkin. Shuningdek,

uy xo‘jaligi real xarid qobiliyatiga soliqlar, qarz to‘lovlari, ish bilan bandlik, oila a’zolari soni va jamg‘arma ehtiyoji ham ta’sir qiladi.

Kelgusidagi tadqiqotlar uchun Milliy statistika qo‘mitasining o‘rtacha ish haqi va uy xo‘jaliklari xarajatlari ma’lumotlarini birlashtirish, shuningdek, daromad kvintillari bo‘yicha inflyatsiya ta’sirini hisoblash maqsadga muvofiq. Bunday yondashuv qaysi guruhlar narx bosimiga ko‘proq duch kelayotganini aniqlashga yordam beradi.

4.4. Inflyatsiya omillari va siyosat uzatish mexanizmi

O‘zbekistonda inflyatsiyaga ta’sir qiluvchi omillarni shartli ravishda to‘rt guruhga ajratish mumkin. Birinchisi — ichki talab: iste’mol, kreditlash va davlat xarajatlari tez kengayganda ishlab chiqarish taklifi talabga moslashishga ulgurmasa, narxlarga bosim kuchayishi mumkin. Ikkinchisi — xarajatlar va taklif: energiya, xomashyo, ish haqi, transport va logistika xarajatlarining ko‘tarilishi yakuniy narxlarga o‘tishi mumkin. Uchinchisi — tashqi omillar: import narxlari, asosiy savdo hamkorlaridagi inflyatsiya va valyuta kursi. To‘rtinchisi — kutilmalar: aholi va korxonalar kelajakda narxlar oshishini kutsa, xarid va narx belgilash qarorlarini oldindan o‘zgartirishi mumkin.

Markaziy bankning asosiy stavkasi iqtisodiyotga bir necha bosqichda ta’sir qiladi: siyosiy stavka banklararo bozor va banklar resurslari qiymatiga, so‘ng kredit va depozit stavkalariga, undan keyin iste’mol va investitsiya qarorlariga ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu uzatish mexanizmi darhol ishlamaydi va uning kuchi moliya bozorining chuqurligi, banklar raqobati, davlatning kredit taqsimotidagi roli hamda aholining moliyaviy qarorlariga bog‘liq. IMF tadqiqoti O‘zbekistonda aynan shu mexanizmni kuchaytirish va moliya bozorlarini rivojlantirish zarurligini ko‘rsatadi [3].

Pul-kredit siyosatini haddan tashqari yumshatish qisqa muddatda kredit va talabni rag‘batlantirishi mumkin, lekin taklif javobi yetarli bo‘lmasa, narx bosimini kuchaytiradi. Aksincha, keskin qat’iylashtirish kredit narxini oshirib, biznes investitsiyalari va bandlikka salbiy ta’sir qilishi mumkin. Shu bois qarorlar

inflyatsion prognozlar, kutilmalar, kreditlash sur’ati, fiskal holat va ishlab chiqarish quvvatlari bilan birga baholanishi kerak.

IMFning 2026-yilgi bahosida kuchli ichki faollik bilan birga talab bosimlarini nazorat qilish, fiskal siyosatni muvofiqlashtirish, valyuta bozorining moslashuvchanligini saqlash va imtiyozli kreditlashni bosqichma-bosqich qisqartirish tavsiya qilingan [6]. Bu tavsiyalar inflyatsiyani faqat foiz stavkasi orqali emas, iqtisodiy siyosatning umumiy uyg‘unligi orqali boshqarish lozimligini ko‘rsatadi.

4.5. Taklif etilayotgan amaliy yechimlar

Birinchi taklif — inflyatsion kommunikatsiyani aholiga tushunarli shaklda kuchaytirish. Markaziy bank va statistika idoralari har oy inflyatsiyaning asosiy drayverlarini oddiy grafiklar bilan ko‘rsatishi, umumiy va bazaviy inflyatsiya farqini izohlashi hamda prognozlar bilan amaldagi natijalar o‘rtasidagi tafovutni tushuntirishi kerak. Bu kutilmalarni barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

Ikkinchi taklif — raqobat va taklifni kuchaytirish. Oziq-ovqatni saqlash, sovitish omborlari, ulgurji bozorlar, transport va logistika infratuzilmasiga investitsiyalar mavsumiy narx tebranishlarini kamaytirishi mumkin. Import tartiblarini shaffof va oldindan bashorat qilinadigan qilish, kichik ishlab chiqaruvchilarning bozorga kirishini yengillashtirish ham narxlar raqobatini kuchaytiradi. Bu choralar qisqa muddatli ma’muriy narx nazoratidan ko‘ra barqarorroq natija berishi mumkin.

Uchinchi taklif — ijtimoiy yordamni aniq manzillash. Narxlar umumiy darajasini ma’muriy usulda uzoq vaqt ushlab turish o‘rniga, ehtiyojmand oilalarga vaqtinchalik pul yordami yoki mavjud ijtimoiy himoya dasturlari orqali ko‘mak berish ko‘rib chiqilishi kerak. Yordam mezonlari ochiq, muntazam qayta ko‘rib chiqiladigan va budjet imkoniyatlariga mos bo‘lishi lozim. Bu chora narx signallarini buzmasdan, zaif guruhlarni himoya qilish imkonini beradi.

To‘rtinchi taklif — real daromad monitoringini rivojlantirish. Rasmiy hisobotlarda nominal ish haqi o‘sishi bilan bir qatorda, narxlarga tuzatilgan real ish

haqi, pensiya va nafaqa xarid qobiliyati ham muntazam e’lon qilinishi kerak. Imkon qadar daromad guruhlari va hududlar kesimida hisoblash siyosatning taqsimotga ta’sirini aniqroq ko‘rsatadi.

Beshinchi taklif — fiskal va monetar siyosat muvofiqligini kuchaytirish. Davlat xarajatlari, subsidiyalar, davlat korxonalari moliyasi va imtiyozli kredit dasturlari talabga ta’sir qiladi. Shu sababli budjet rejalashtirishda inflyatsion xavflar alohida baholanishi, yuqori samarali investitsiyalar bilan qisqa muddatli talabni oshiruvchi xarajatlar farqlanishi kerak.

Oltinchi taklif — ma’lumotlar sifati va tadqiqot imkoniyatini oshirish. Uy xo‘jaliklari iste’mol tarkibi, daromad manbalari va hududiy narxlar haqidagi anonimlashtirilgan mikro-ma’lumotlardan ilmiy foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, universitetlar va davlat idoralari hamkorligini kuchaytirish lozim. Bu inflyatsiyaning turli guruhlarga ta’sirini aniqroq o‘lchashga yordam beradi.

5. XULOSA

Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda inflyatsiya va xarid qobiliyati o‘rtasidagi munosabatni baholashda bir nechta ko‘rsatkichni birgalikda ko‘rish zarurligini ko‘rsatadi. Markaziy bank ma’lumotlariga ko‘ra, yillik inflyatsiya 2025-yil sentabridagi 8,0 foizdan 2026-yil sentabrida 6,4 foizga tushgan. Shu bilan birga, ko‘rsatkich 5 foizlik o‘rta muddatli maqsaddan yuqori bo‘lib qolmoqda. Demak, inflyatsion bosim yumshagan, ammo narxlar barqarorligiga to‘liq erishilgan deb bo‘lmaydi.

Ikkinchidan, rasmiy inflyatsiya ko‘rsatkichi aholining barcha qatlamlari boshdan kechirayotgan narx o‘zgarishini aynan bir xil aks ettirmaydi. Oziq-ovqat va kommunal xizmatlarga ko‘proq mablag‘ sarflaydigan oilalar umumiy indeksdan farqli shaxsiy inflyatsiyani sezishi mumkin. Shu sababli iqtisodiy siyosat natijasini faqat o‘rtacha INI orqali emas, real daromadlar va iste’mol tarkibi kesimida ham baholash lozim.

Uchinchidan, nominal daromadning o‘sishi xarid qobiliyatining oshganini avtomatik anglatmaydi. Daromadlar narxlarga nisbatan tezroq o‘ssa, real xarid

qobiliyati oshadi; narxlar tezroq o‘ssa, kamayadi. Shu bois ish haqi, pensiya va nafaqalar bo‘yicha muhokamalarda nominal o‘sish bilan birga real ko‘rsatkichlarni ham taqdim etish zarur.

To‘rtinchidan, inflyatsiyani barqaror pasaytirish uchun Markaziy bankning pul-kredit siyosati, fiskal intizom, raqobatni rivojlantirish, taklif zanjirlarini yaxshilash va manzilli ijtimoiy himoya bir-birini to‘ldirishi kerak. Faqat foiz stavkasiga yoki ma’muriy narx nazoratiga tayanish inflyatsiyaning tarkibiy sabablarini bartaraf etmaydi.

Amaliy takliflar: (1) inflyatsiya va real daromadlar bo‘yicha oylik ochiq monitoringni soddalashtirilgan grafiklar bilan e’lon qilish; (2) oziq-ovqat ta’minoti, saqlash va logistika infratuzilmasini rivojlantirish; (3) ehtiyojmand oilalarni aniq mezonlar asosida manzilli qo‘llab-quvvatlash; (4) budjet va imtiyozli kredit siyosatini inflyatsion maqsadlar bilan muvofiqlashtirish; (5) hududlar va daromad guruhlari kesimida real xarid qobiliyati indikatorlarini ishlab chiqish; (6) ilmiy tadqiqotlar uchun anonimlashtirilgan mikro-ma’lumotlar mavjudligini kengaytirish.

Maqolaning asosiy xulosasi shundan iboratki, inflyatsiyaning pasayishi muhim, ammo yakuniy maqsad — aholining real xarid qobiliyatini barqaror saqlash va iqtisodiy qarorlar uchun ishonchli muhit yaratishdir. Bunga narxlar barqarorligi, samarali raqobat, barqaror taklif, ishonchli statistika va manzilli ijtimoiy siyosat uyg‘unligi orqali erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 18-noyabrdagi PF-5877-son Farmoni. “Inflyatsion targetlash rejimiga bosqichma-bosqich o‘tish orqali pul-kredit siyosatini takomillashtirish to‘g‘risida”. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi:https://lex.uz/
2. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Monetary policy objective and principles (Pul-kredit siyosatining maqsadi va tamoyillari). https://cbu.uz/en/monetary-policy/concept/(murojaat sanasi: 23.10.2026).

3. Al Rasasi, M., & Cabezon, E. (2022). Uzbekistan's Transition to Inflation Targeting. IMF Working Paper No. 2022/229. International Monetary Fund.https://doi.org/10.5089/9798400224584.001
4. Davlatov, E., Lentner, C., & Sági, J. (2025). Analysis of Inflation Dynamics in Post-Communist Economies: The Case of Uzbekistan. Public Governance, Administration and Finances Law Review, 10(2), 47–68.https://doi.org/10.53116/pgaflr.8308
5. Central Bank of the Republic of Uzbekistan. (2025). Monetary Policy Guidelines for 2025 and the Period of 2026–2027.https://cbu.uz/
6. International Monetary Fund. (2026, June 18). IMF Executive Board Concludes 2026 Article IV Consultation with the Republic of Uzbekistan.https://www.imf.org/en/news/articles/2026/06/18/pr-26214-uzbekistan-imf-executive-board-concludes-2026-article-iv-consultation
7. Bazarov, M. (2026). The impact of monetary policy on distribution in Uzbekistan and the "felt inflation" concept. Наука и инновации, 4(38), 74–78.https://doi.org/10.5281/zenodo.20175904
8. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Yillik va oylik inflyatsiya ko'rsatkichlari (2025–2026). https://cbu.uz/uz/monetary-policy/annual-inflation/indicators/(ma'lumotlar 15.10.2026 holatida yangilangan).
9. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Prices and Indexes: Consumer Price Statistics.https://stat.uz/en/official-statistics/prices-and-indexes
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida". Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi:https://lex.uz/